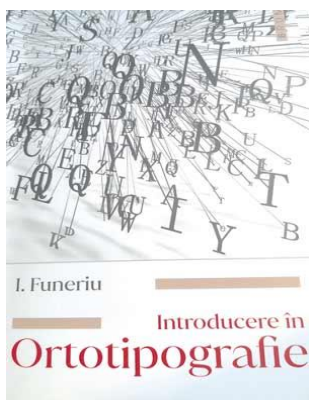


Despre necesitatea unui cod tipografic: Ionel Funeriu, *Introducere în ortotipografie*

Laura Adela Ponta*



Ionel Funeriu este cunoscut în lumea umanioarelor românești ca un reputat stilistician, lingvist și profesor universitar ale cărui studii au excelat în domenii mai puțin frecventate de specialiști cum sunt versificația și textologia, ramuri ale filologiei în care a lăsat două lucrări originale, cu puternice note polemice: *Versificația românească*, Editura Facla, 1980 și *Alexandru Macedonski. Hermeneutica editării*, Editura Amarcord, 1995. L-am avut profesor, în studenție, nu cu prea mult timp în urmă. Îmi amintesc cu nostalgie de orele sale când ne împărtășea, la cursuri, propriile idei și experiențe privitoare la drumul scrisului și al scriiturii, cât și pe ale altor umaniști, exemple menite să ne motiveze și să ne ghideze în domeniul științelor socio-umane. Plecând de la bazele teoretice ale celor două cărți amintite, a scris și în specialități adiacente: stilistica (*Reflecții filologice*, Editura Universității „Aurel Vlaicu“, 2006), etimologia (*Biografii lexicale*, Editura Brumar, 2019), jurnalistică și politologia (*Editorialiști români*, Editura Augusta, 1998, *Eseuri lingvistice antitotalitare*, Editura Marineasa, 1998). În 2015 a publicat o carte de memorialistică dedicată mentorului său spiritual (*G. I. Tohăneanu, optimus magister*, Editura Universității de Vest, 2015).

Odată cu apariția primelor editoare informatice, a revenit în forță la critica textuală, cu referire concretă la ortotipografie (cod tipografic) care, precum ortografia, ar trebui să ne unească pe toți sub semnul coerenței culturale. Un prim pas îl făcuse între anii 1993 și 1994 când, în câteva conferințe, articole și studii, a militat pentru redactarea

* Assistant Professor PhD, “Aurel Vlaicu” University of Arad, pontalaura_adela@yahoo.com

unui asemenea cod. Între anii 1995 și 1996 a continuat demersul, prin redactarea cărții *Principii și norme de redactare computerizată* (carte concepută în vremea lui WORD 2.0). În 2021, sesizând că multe lucruri s-au schimbat în această perioadă în care cu toții am suferit transformări majore pe toate planurile, ne propune o a doua carte, *Introducere în ortotipografie* (Abrevieri, Indice de autori, Lista surselor citate, revizia finală: Delia Badea, Florina Diana Cordoș, Timișoara, Editura Brumar, 2021). Autorul preia, fără modificări esențiale, tot ce a rămas valabil din 1998, dar, în același timp, sincronizându-se cu ultimele ameliorări ale programului WORD și cu mersul epocii (presiunea uzului), introduce o mulțime de corecțiuni și emendări. E o carte destinsă, substanțială, ce ne oferă soluții *savoir-faire* numeroase, pe care programele computerizate din zilele noastre ni le pun la dispoziție cu generozitate. Fiind un fin observator al detaliilor, un adevărat *optimus magister*, domnului profesor Ionel Funeriu nu îi scapă niciun amănunt atunci când vine vorba de *textologie* (textologia fiind, cum am văzut, marea sa pasiune).

Abordarea cărții este una inovatoare și, deși, prin forța lucrurilor, destul de tehnică, e în același timp, cursivă și „prietenoasă”, care seduce cititorul, printr-o subtilă stilistică a participării, cum ar fi adresarea directă și scrierea la persoana I singular, ca să nu mai vorbim de pigmentarea textului cu elemente legate de aventura scrisului; subiectul trezește interesul cititorului, fie că acesta este implicat direct sau indirect în tehnoredactarea computerizată. Este o carte scrisă în stilul aparte al domnului profesor, un stil personal în care presară elemente autobiografice, subliniind atât experiența omului Funeriu care s-a izbit mai mereu de problematica „semnelor tipografice” ce apar în timpul tehnoredactării, cât și dorința dascălului de a lăsa în urmă un îndrumar folositor tuturor celor care se îngrijesc de coerența scrierii într-o societate entropică în care timpul zboară, parcă nemaiaivând aceeași unitate de măsură.

Să faci lumea să citească o carte de specialitate în zilele de astăzi, când lucrurile se precipită, și să reușești să fascinezi prin explicații simple și concise, legate de tot ceea ce reprezintă *literele, cifrele, evidențierile grafice, semnele ortografice și de punctuație, simbolurile, pagina tipografică, alineatul și paragraful, rândul tipografic, despărțirea în silabe*, asta înseamnă să ai capacitatea de a te face înțeles și plăcut, în același timp, de toată lumea, nu doar de către cunoscătorii din domeniile editorial, informatic și lingvistic.

Publicată în anul 2021 la editura Brumar din Timișoara, *Introducere în ortotipografie* a fost bine primită de specialiști, fiind onorată de cuvinte entuziaste și, cu siguranță, de viitoare recenzii favorabile. Cartea este o privire de ansamblu asupra evoluției

tehnoredactării computerizate, aducându-ne aminte, cum spune și autorul, de faptul că „tipografia plumbului a dispărut complet”, iar „uneltele de scris de altădată” au devenit, „piese de muzeu”; este o „ediție a doua, îndreptată și adăugită” în măsura în care sunt preluate pasaje ample din lucrarea din 1998, dar, în același timp, este o carte de sine stătătoare, independentă în măsura în care, sincronizându-se cu inovațiile informatice de astăzi, autorul a fost nevoit să dea credit noilor tendințe fixate de tirania uzului și să-și contrazică astfel aserțiunile conservatoare, tradiționale, de acum douăzeci și cinci de ani și mai bine. Începe „bătălia” dintre nou și vechi, dintre clasic și inovator, iar „judecătorii” vor fi cititorii.

Elementul central îl constituie codul tipografic și exemplificarea normelor privitoare la scrierea în limba română prin texte proprii, unice. Numărând 316 pagini, cartea cuprinde paisprezece părți prin care autorul dorește să ne avertizeze că de cele mai multe ori facem greșeli în mod ne-voit, iar acestea ajung să se răsfrângă asupra noastră și asupra celor din jurul nostru, care, dacă „nu-s dedați la umanoare” (cum zicea, odată, Șerban Cioculescu) ori dacă le lipsește spiritul critic, le preiau și le transmit mai departe utilizându-le ca atare.

Liantul dintre cartea apărută în 1998, *Principii și norme de redactare computerizată*, de același autor, și *Introducerea în ortotipografie* este *Prefața* unde autorul recunoaște că acordă atenție deosebită uzului, „în raportul lui cu norma”. Astfel, cartea se adresează în primul rând utilizatorilor anonimi și apoi persoanelor specializate în exercițiul limbii române: rectorilor, decanilor, secretarilor științifici, profesorilor, studenților, masteranzilor, doctoranzilor și cercetătorilor.

În *Argument*, Ionel Funeriu ne prezintă, prin exemplificare concretă (*Metafora științifică*), cum „se vede” o pagină tipărită ce respectă regulile și normele general acceptabile, îndemnând în primul rând cadrele didactice din mediul universitar să pretindă studenților și nu numai, aplicarea acestora.

Literele sunt discutate sub aspectul dimensiunii, stilurilor și a tipurilor de literă. *Cifrele* sunt tratate cu tot ceea ce presupun ele, de la scrierea literală, la scrierea cu cifre romane, respectiv arabe. Oricât ar părea de curios, chiar dacă se află la poli opuși, de preferat este cifra arabă, în detrimentul exprimării literale, după cum scrie și autorul.

Capitolul *Evidențieri grafice* se ocupă de efectul unor contraste grafice care scot în relief anumite litere, grupuri de litere, cuvinte, sintagme, frânturi de fraze ori fragmente compacte, de dimensiuni mai întinse. În această parte, autorul detaliază regulile ortotipografice ale limbii române în contrast cu limbile engleză și franceză, aducând totodată și exemple concrete. Tot aici, vorbește despre evidențierea pe

care o realizează majuscula și scrierea cu italice, subliniind situațiile specifice.

Următorul capitol configurează statutul tipografic al semnelor ortografice și de punctuație, urmărind totodată și funcționalitatea lor. Ionel Funeriu ne poartă prin istoria scrisului, pe tărâmul sunetelor, al cuvintelor, al literelor de pe vremea scribilor antici, până la scriitorii „orali”, după cum îi denumește. Printre problemele discutate, care reprezintă și titluri de subcapitole, se numără: *Virgula, Punctul și virgula, Apostroful, Punctul, Punctele de suspensie, Rândul de puncte, Punctele de ghidaj, Două puncte, Semnul întrebării și semnul exclamării, Asteriscul, Linii orizontale, Bara oblică, Ghilimelele, Parantezele, Diacriticele, Blancul.*

Partea privind *Pagina tipografică* cuprinde subcapitolele *Pagini inițiale, Pagini finale, Pagini obișnuite, Paginarea prefeței, Punerea în pagină a versurilor, Punerea în pagină a textelor dramatice, Notele de subsol.* Totodată, autorul scoate la lumină informații legate de punerea în pagină a formatului de text, urmărind direcția și logica evoluției informaticii și aducând exemple în acest sens.

Alineatul și paragraful, rândul tipografic, despărțirea în silabe sunt alte probleme care, pe cât par de simple, pe atât sunt de importante și de riguroase. În final, capitolul *Corectura*, poate unul dintre cele mai importante, ne dă de înțeles cât este de anevoios drumul pe care îl parcurge textul de la faza de manuscris, până la forma finală. Aici ni se prezintă, într-un mod clar și coerent, avantajele și dezavantajele noilor tehnici de tehnoredactare, cu exemplificări și cu o importantă lecție de reținut, căci, după cum afirmă însuși autorul: „oricât de evaluate ar fi programele, ele nu pot... suplini inteligența umană...”

Bogata *Listă a surselor citate*, cu numeroase intrări din literatura de specialitate internațională și *Indicele de autori* încheie volumul.

Ionel Funeriu reușește să ofere răspunsuri la întrebările referitoare la disciplina tipografică, apelând la ultima variantă a WORD-ului, cea din 2019. În urma exemplelor și a observațiilor personale pe care autorul le oferă, putem conchide că *Ortotipografia* se distinge totodată și prin nota de familiaritate, păstrând în același timp structura riguroasă a unui text științific. În câteva tușe sigure și expresive, cartea pledează pentru impunerea unor reguli legate de ortotipografie în cadrul instituțiilor (administrație, presă, școală, universități), dar și în orice activitate scriptică personală, susținând, în chiar miezul ei, ideea că felul în care vorbim și scriem în limba maternă reprezintă cartea noastră de vizită.